

Winand Petersdorff von Nikolaus Wasmundt Friedrich Munderich

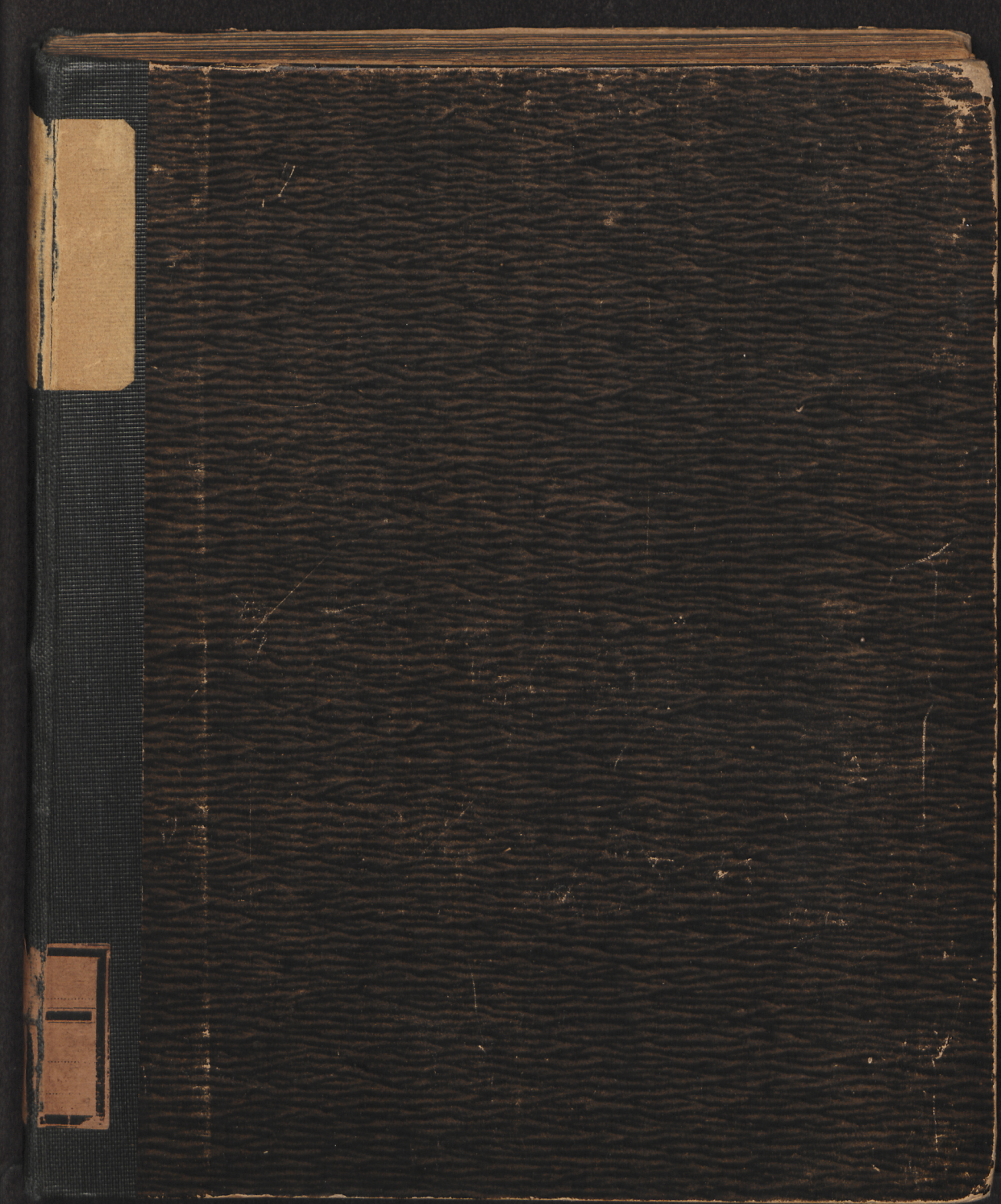
De Quaestione Num Liceat Filio Interficere Parentem, Nefaria In Patriam Molientem, Orationes Tres

Rostochi[i]: Pedanus, 1616

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn728268612>

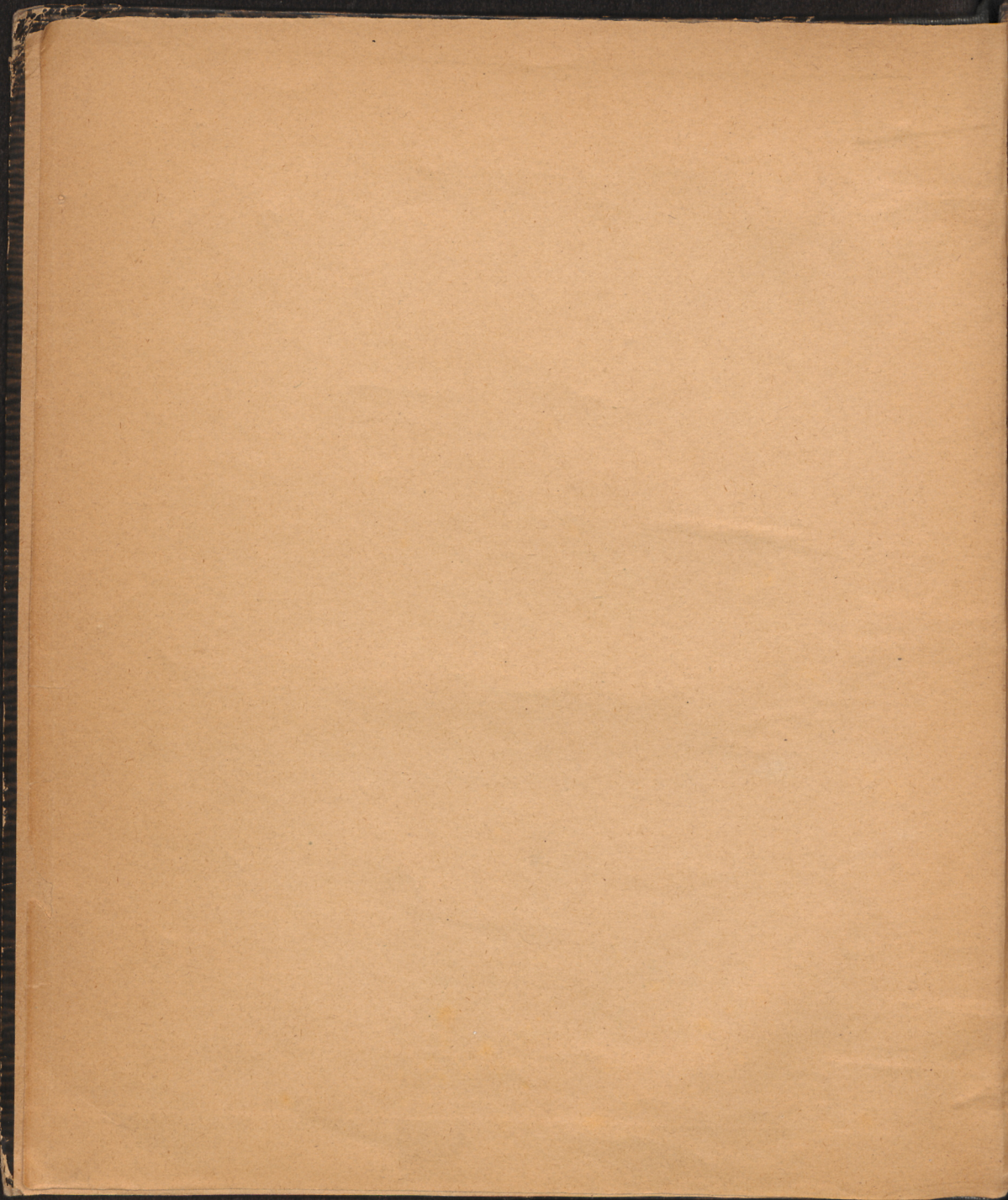
Druck Freier Zugang

Ad-1028¹⁻⁸

DE QVÆSTIONE
NUM LICEAT FILIO IN-
TERFICERE PARENTEM, NE-
FARIA IN PATRIAM MO-
LIENTEM,

Orationes Tres,

Scriptæ & in almâ Univerſitate ad Var-
num Balthicum publicè recitatæ

à

*Nobiliffimis & doctiffimis ornatiffimisq;
Viris Juvenibus,*

WINANDO à PETERSDORF,
Equite Marchico,
NICOLAO WASMUNDT
ET
FRIDERICO MUNDERICH,
Neobrandenburgenſibus Megapolitanis,

ROSTOCHII

Typis JOACHIMI PEDANI
ANNO M. DC. XVI.

DE QUATRO

NUM. LXXXV
LEBENS ERBEN
LIEBEN

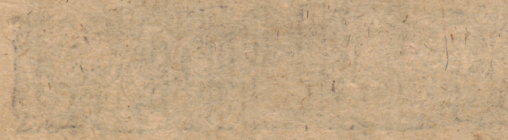
Quatuor

Tempus et

Tempus et

WILHELM
NICOLAI
RUBINOVICH

THE JOACHIM P. DANIEL
ALON. DC. XLV

Humanitatis cultoribus S. D.

Nihil ad vitam hominum potest majus, nihil præclarius afferri, quàm si privatim publiceq; vel omnes, vel multi, vel pleriq; sic instituantur, quò meliores cives utilioresq; sint in suis Rebus publicis. Ut enim soli illi sapienti Deo, qui omnem hunc mundum regit, nihil est, quod quidem in terris fiat, acceptius, quàm concilia coetusq; hominum pietate & jure sociati, quæ civitates appellantur: sic divinitus omnia optata contingere conitat ei Reipubl. ubi in augendis ejus commodis, non solum eorum, quorum intereit, quosq; id facere vel maximè oportet, sed etiam docentium discantiumq; operæ allaborant. Ut mihi perperam agere videantur, tum hi, qui utilitatibus ejus civitatis, in qua vivunt, scientes volentesq; obsunt; tum qui studiosam juventutem ibi erudiunt, unde pejores cives deterioresq; futuri sint; tum qui discunt, si in vanis malisq; aut etiam ijs occupentur artibus, quæ magno cum hiatu, avidaq; hominum ἀψιόρων, φιλοκαίων καὶ φιλοκέρων expectatione de se promittunt, se scire profiteriq; ea, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descenderunt. Pertinet autem ad rectam veramq; institutionem ea quoq; ratio, quâ doctrinæ studijs & sapientiæ dedita juvenus, ad ea, quæ præclare didicit, prudenter eloquendum informatur & exercetur. Hujus doctæ Eloquentiæ præstantia accensi, Nobilitate generis antiqua, eruditionis item doctrina & virtute excellentes, juvenes,

WINANDUS à PETERSDORF, eques M^orbicus,

A 2

NICO.

NICOLAUS WASMUND.] *Ncobrandenbur-*
FRIDERICUS MUNDERICH.] *genses Megapol.*
In trita illa & multis disputationum fluctibus agitata.
Quaestione: AN LICEAT FILIO, PAREN-
TEM, QUI IN PATRIAM NEFARIA MO-
LITUR, INTERFICERE: suum studium suamq;
operam hoc tempore posuerunt, & tribus Orationibus,
quid de illa forte dici queat, comprehenderunt: ita, ut
ILLE, non licere; ISTE, licere; HIC media qua-
dam incedendum via, quisq; pro se argumētis verifimili-
bus probare conati sint, iudicio relicto ijs, qui rectè judi-
care & possunt, & debent. Has ORATIONES no-
bis publicè daturi sunt, die quarto, qui in fastis SOPHIÆ
sacer est. Ad eas per benignè cognoscendas, ut Ma-
gnificus Dn. RECTOR, Reverendi, Clarissimi, con-
sultissimi, humanissimi amplissimiq; omnium inclutæ hu-
jus Universitatis ordinum Professores, Doctores & Magi-
stri, nobilissima & literis excultra juvenus, cæteri q; qui
civilem societatem amant, die Mercurij futura, horam cir-
citer mediā nonam matutinam, in Arceo majori, &
corpore & animo adesse, quæ est ipsorum testata huma-
nitas, non graventur. est quod illos officiosè & amanter
orem & rogem. P. P. in illustri ad Varnum Balthicum
Academia, Rostochij ad 12. Maij, Anno 1616.

JOANNES SIMONIVS

P. P.

Oratio

Oratio Prima.

Ngens sane & immensum
vasti Oceani opus Auditores struere,
& edificare, verborumq; structurâ
absolvere nitimur, dum de amore &
pietate tum in Parentes tum in Pa-
triam debitâ, in publico consessu verba
facere, quæstionemq; gravis & ardui
casus, An filio Patris in patriam ne-
faria suscipientem impunè interfi-
cere liceat, proponere & tantum non decidere nobis propositum
est. Nam cum amor patris in hanc, patria amor in illam nos
trahant rapiantq; partem: dubij certè ancipitesq; sumus, totiq;
inter sacrum & saxum, quod dicitur, constituti: nec scimus, quo-
modo per ignes cineri, ut Poeta verbis utar, doloso suppositos sal-
vi incedamus. Patriam enim contra patrem si defendimus:
pietatem ledimus, reverentiam genitori debitam denegamus, hu-
manitatem exuimus, ortum paternum adversante & repugnan-
te naturâ destruimus, & nos ipsos sceleris & parricidij tandem
convincimus. Contra si patrem contra patriam tueamur; æ-
què peccamus, patria damnum inferimus, bellum movemus, pa-
triam pluribus calamitatibus obnoxiam reddimus, varijs sedi-
tionum periculis subijcimus, inq; omnis generis perniciem præci-
pitam damus, & quod maximum est, gravissimè peccamus in
patria numen, quod quàm sacrosanctum sit, neminem vestrum
ignorare posse haud dubito. Quamvis autem tanta hujus
A 3. que-

questionis magnitudo, tanta gravitas, tanta deniq; majestas ab incepto nos facillimè abducere atq; avertere potuisset: tamen cum hac exercitia & licita & per se honesta, juventutiq; utilia sint; hac verò à nobis non aliter fieri instituitq; certum sit & constet, quàm ut ingenium excolatur, dicendi peritia acquiratur, sermonis & linguae elegantia comparetur: vestrà, Auditores, humanitate freti planè confidimus, nos veniam apud omnes impetraturos, vosq; vacuas vestrarum aurium ades nobis aliquantisper prabituros: id quod vos obnixè rogamus.

Me enim quod attinet, neganti suffragari sententia, illamq; certis & invictis argumentis stabilitam hanc oratiunculam meam ob oculos ponere & evincere; nullo modo licere filio patrem forsitan degenerem interficere, mecum constitui.

Relictum nobis lumen quoddam à DEo ter opt. max. natura humana instum ac termino honestatis circumscriptum habemus, qui quidem terminus sine magnâ rerum confusione, sine magno scelere violari aut moveri nequit. Hac nobis insita vis docet, nosq; ad monet, neminem, nisi is extremè impudens sit, aut in verecundus ac perfriçta frontis, hoc sibi sumere, ut parentibus meritum detrahat honorem; Vinculum & nexum paternum dissolvat, naturaq; lumen subvertat: Sed esse nominis humani, eò potius omni animi impetu contendere, ne dicto aut facto, nutu aut gestu parentes, cum illi nobis loco DEi sint, offendamus aut ledamus.

Hac inquam, lex ita aliè in pectus unicuiq; nostrum est defixa, ut altius non possit. Sed fortè est, qui neget, parentes esse nobis DEi loco? O os impurum! ô virtutis odium! ô audacia columen! Tibine ego ut isthac contra natura dictamen neganti, contra omnium hominum rectè sentientium consensum nuganti credam? An non enim, Auditores, is qui nobis omnia pietatis officia exhibet, est quasi quidam DEus? A quo verò ho.

ro homine liberi quàm à parentibus majora expectent pietatis officia? à nemine, ut ego quidem opinor. Quare & parentes liberis esse DEi loco, certum est, Testis nobis locupletissimus Aristoteles, qui DEos & parentes ubiq; conjunxit: testis Proculus, qui parentes, DEi, qui omnium pater est, imagines vocat: testis Valerius Maximus, affirmans pari vindicta expiari DEorum & parentum injurias. Quis igitur hic non videt, qui parentes violat, hunc in DEUM gravissimè peccare? At DEUM sibi offensum reddere quanta impietas? DEUM de industriâ violare velle, quanta beluina audacia quamq; ferina immanitas? Gigantes feruntur aliquando voluisse Dÿs bellum inferre, sed fulmine Jovis protinus eos percussos, notum est. Significaverunt homines profani, quàm irriti ac nefarij sint horum conatus & quàm illi rem leberide, quod dicitur, nudiore aggrediantur, suog; sibi jumento malum accersant, tandemq; justam mercedis pœnam luant, qui talia expresse prohibita tentent. Quod si tamen quis sit, qui contrarium statuere ausit, neq; suum hic animum convinci patiatur, sed eousq; procedat, ut piè talem filium facere, qui parentem nefaria molientem interficeret, oppidò asserat: Ubinam queso hujus erit pietas? ubi hujus acumen? ubi hujus cum parente sanguinis communio? naturalis hujus in parentes affectio ubinam? & naturâ enim ipsâ, Auditores, scimus nos obligatos esse parentibus ad ea, quæ gratè àrisidæ ea dicuntur. Habemus hoc omnes, ita facti, ita instituti omnes sumus, ut ijs, qui nos genuerunt, grati animi nostri memoriam, quantum in nobis est omnem, ipsa re, ipsoq; opere testatam facere cupiamus. Neq; id immeritò. Ingentia etenim à parentibus bona liberi accipiunt; à parentibus educantur, ab his instituuntur, imò quod maximum est, originem, vitam, ortum ab his trahunt. Quæ itaq; habent, non per se acquisisse autument, sed genitori quisq; suo omnia

omnia accepta ferant, quod post Aristoxenum Hierocles eleganter testatur: Actiones, inquit, nostrae, parentum nostrorum opera, esse dicuntur, per quos & nati sumus. O sanctissimam DEI providentiam! ô divinam à DEO constitutam ordinationem! quae filios ad obedientiam præstandam devincit, filios ad debitam patri benè merenti observantiam, munerandam obstrictos reddit, ad similia & paria paribus referenda obsequia liberos obligat! Sed quid dico referre? imò duplicem & majorem gratiam his pro vitâ, educatione, institutione liberi debent. Nunc pluribus refundendis gratijs haud pares, cum vix uni respondere valeant, attamen prò dolor sunt, sunt inquam prò dolor, qui impium & execrabile facinus in patres committant, qui vitium ingratitude turpissimum in eos exercent, qui eum vitâ privari posse à se confirmant, pro cuius salute tuendâ vita ipsis vel millies profundenda esset. O portentum! ô ostentum! ô te quisquis ita sentis, hominem non hominem? At inquis, in patriam, nefaria cum moliretur pater, patriam occiso parente ab exitio, à pernicie, ab interitu eripui, patria salutem hoc meo egregio facto attuli, incolumitatem peperit. At ego inquam etiam injustissimo pessimoq; genitori deberi pietatem, reverentiam, obsequium. Cum enim lex natura non distinguit, nec nostrum distinguere erit; ubi lex generaliter loquitur, eam accipiamus generaliter, neq; aliquid addamus, neq; adimamus, simplicissimè autem lex natura sine ulla distinctione & plenè parentibus liberos ad dona pro donis acceptis reddenda obligat, sive virtute polleant, sive criminam labe infecti prorsus sint atq; inquinati, non autem illos plusquam hostili odio habere & tandem quasi interneccione tollere permittit. Quamvis legum contemtor, quamvis impius sit, tamen pater est, inquit gloriosissimus noster Imperator Justinianus. Et Simplicius Epicteti interpres, etsi, inquit,

quit, malus fuerit pater: tamen officia, qua patri debentur, ei praestanda sunt. Auditis, Auditores quam perspicue vires illustres Omnium laude & veneratione majores meam Confirmant Orationem, quam dextrè questionem explicit, enodent? Contra naturam esse etiam injusto patri manus inferre ad oculum quasi demonstrent? Astipulatur hic antiquissimus & Sapientissimus Legislator Solon: qui aliquando quaesitus, cur in parricidas nullam dedisset legem? lege natura ductus respondit: nunquam enim parricidam futurum censui. Quid? quod & scriptam expressamque DEI legem habemus, quâ jubemur honorare parentes? hanc autem ipsam legem divinitus sancitam inter tot horrenda tonitrua promulgatam equas admittere putas limitationes, ut ille parens intra huius praecipii quasi praesidium receptus, alius verò sit inde exclusus? non opinor Auditores. Sed & Vocula honorandi amplissimam vim complexus est sanctus ille legislator; nec enim verbo vult Saltem liberos suam erga parentes reverentiam declarare, Sed requirit & res & facta, ut parentum iussa efficiamus, negotia exequamur, ut eos juvemus in fame & paupertate: Contra vim & injuriam tueamur, denique mori pro illis non dubitemus. In quam quidem rem pulchra tam ex sacris quam profanis citari possent exempla, si modo tempus id ferret; brevitatis tamen studio unum saltem clara pietatis exemplum adducam: Praetor aliquando sanguinis ingenui mulierem apud tribunal suum capitali crimine damnatam Triumviro in carcere necandam tradidit. Quod receptam, is qui custodia praerat, misericordiam motus, non protinus strangulavit. Aditum quoque ad eam filia, sed diligenter excussa, ne quid cibi inferret, dedit, existimans futurum, ut inedia consumeretur. Cum autem dies plures intercederent, secum ipse quarens, quidnam esset,

B

quod

quod tamdiu sustentaretur; curiosius observata filia animadvertit, illam exerto ubere famem matris lactis sui subsidio lenientem, que tam admirabilis spectaculi novitas ab ipso ad Triumvirum, à Triumviro ad Prætorem, à Prætore ad concilium judicium perlata, remissionem pœnæ mulieri impetavit. Stupendum planè & admirandum factum! Videte enim Auditores, quò non penetrarit, aut quid non excogitarit pietas? Quid enim tam inusitatum, quàm matrem nata uberibus alitam? Quid tam inauditam, quàm filiam matri sue matrem, & matrem filia sua filiam factam? quis non putaret hoc contra rerum naturam factum; nisi diligere parentes prima natura lex esset. O ergò stupendum factum! ô laudabile pietatis exemplum? & est tamen, qui existimet, parentem etiam malum interfici à filio posse? Adeste animo, quotquot corpore adestis Auditores, & qualis hæc ipsorum censura sit, mecum recognoscite. Addidit DEUS huic suo de honorandis parentibus mandato talem clausulam qualem nulli alij additam in isto ordine legimus: Ut benè tibi sit, & sis longævus super terram. O cælum! ô terra? Vos enim adhuc testes estis ejus diei, quo hæc lex rogata est non ab homine, aut ulla humanâ potentia, sed ab ipso Domino Dominantium, à Rege illo Regum, à JEHOVA. Quid verò vult illâ lege hic JEHOVA? Honori parentes. Ecquod verò ipsis pro hoc honore beneficium se retributurum promittit? Ut benè ipsis sit, & sint longævi super terram. Benè quidem nobis esse arbitramur, si abundemus hic operibus, divitijs & omnibus rebus alijs, pro quibus digladiari inter se homines solent. Nec nego hæc bona esse. Nec ea promissa esse liberis morigeris, ullus dubito. Sed tamen longè majora bona & verè bona ipsidem promissa statuo: gratiam DEI, fructum bonæ conscientie,

scientia, cateraq; id genus omnia, qua nec naufragio perdi,
nec rebus adversis eripi, nec ullo tempore à nobis auferri
queant, sed qua cum ipsa perpetuitate durent. Ex quo
profectò efficitur, cum in honorandis parentibus tanta insit
honorum vis, quàm horrendum sit crimen, quàm grave pia-
culum, si patri filius honorem debitum deneget: quantumq;
facinus sit, si ei quog; manus inferat. Equidem in uno
illo scelere omnia inesse scelera arbitror. Itaque & hic
ipse parricida inter homines omnes erit maledictum, execra-
tio, probrum, contumelia: nunquàm is DEUM propitium
habebit, insensum habebit calum, aduersa sidera, aërem
inimicum; hostes lucem, tenebras, frigus, estatem, aves, be-
stias, serpentes, pisces & ut compendio dicam, totum mun-
dum. Ipsa etiam magnitudo & atrocitas parricidij
tanta est, ut qui filio potestatem faciat occidendi patrem,
eum ego liquidò pronunciarim esse Acheronte satum ipso.
Quisnam enim quaso posset parricidium perpetrare? quis
auderet tale abominandum facinus approbare? nemo, nisi
instinctu diaboli: & si quis ausus fuerit tantum scelus pa-
trare, annon dicemus eum odio in patrem cruento concita-
tum id facere, cui postmodum sublevando publicam preten-
dere causam studeret? Nihil enim, Auditores, frequen-
tius, nihil usitatus, quàm ut homines causam facinoribus
pretexant honestam, à quibus quasi ventis sepè etiam in
Rebus publicis maximi excitantur fluctus. Pompejum nostis &
Casarem & bellum civile ab his constatum. Quàm autem honesta
prætexebatur utrinque causa? Salus nempe Reipublica. Sed si nos
altius in rei veritatem inquiserimus, aliam inueniemus.
Vera enim causa que hoc bellum inflammabat, fuit Italia
utriusq; superbia, multorum omnibus seculis matorum fons &
scaturigo, quam eleganter Lucanus complexus est his verbis:

Nec quenquam jam ferre potest Casarve
priorem

— Pompejusve parem.

Et Bellum illud nostris funestissimum & diuturnum inter Lacedaemonios & Athenienses annos 27. totos gestam, quod Peloponnesiacum vocatur, & unde id sit exortum nostris. Hoc enim nihil aliud quam privati & stulti gubernatorum affectus incenderunt. Sed quam bellam his motibus prae texuerunt utrinque causam? Controvertebant Corinthij & Corcyraei de dominio Epidamni: eam controversiam cum neque iudicio neque oratione sed armis dijudicare vellet: Corcyraei ad populum Atheniensem se converterunt atque ab eo in societatem recepti sunt: vicissim Corinthij Lacedaemoniorum copijs auxiliantibus se muniverunt. Agnoscitis, Auditores, quae vera quae falsa hujus belli fuerit causa? Vera in Atheniensibus nimia potentia cupiditas: In Lacedaemonijs metus crescentis dominationis Atheniensium: quibus affectibus utrinque prae texuerunt foedus cum socijs initum, quos defendere jus naturale & scriptum jubet. Quare quin & filius parricidium odio crudeli perpetratum simili ratione palliare, astuteque celare & insidiosè dissimulare, fictamque immensi facinoris causam asserre studeat, nullum apud nos dubium est. Romani quidem & Persae & Graeci vix credere voluerunt, posse tantum scelus in filium cadere, ut interficiat Patrem: Persae quoque si quid tale perpetratum fuisset, perpetrantem spurium judicarunt: Sed tamen saepe filios in necem parentum Diabolo aspirante crudelissime armari, res ipsa eheu loquitur.

Cum

Cum enim magnus sit furor Satana homines ad qua-
 vis scelera impellentis: tum hoc quoque constat, verum
 esse quod dicitur, amorem non ascendere sed descendere, hoc
 est, à parentibus impensè amari liberos, ab his illos non
 item. Ejus rei unum saltem exemplum afferam: Patrem & fi-
 lium in pari vite discrimine fuisse constitutos legimus. Cum
 autem utrique ad mortem jam essent condemnati, proposita
 fuit ipsis conditio, ut uter alterius carnifex futurus esset, is
 vita frueretur. Res miris controversijs apud utrumquè
 tacitè fuit agitata. Tandem pater cum filij sectorem esse
 posse negaret: inventus est filius, qui patri caput gladio
 amputaret. Ab nefandum filij scelus! ab lamentabilis pa-
 tris exitus! ab flebilis discessus? Quis verò hac vel legens
 vel audiens adhuc dubitet, parricidium non esse pessimum,
 cum in illo omnia scelera & flagitia contineri ex hoc uno
 exemplo condiscat, impietatem in DEUM, abnegationem
 nominis Christiani, ingratitude in parentes, injustitiam,
 inhumanitatem, sevitiã funestam, crudelitatem inauditam,
 feritatem plusquam ferinam. Itaq; & Justinianus Imper-
 ator parricidium scelus vocavit asperimum. Et Ulpianus
 Jureconsultus, manus quæ parentibus intentarentur, dixit
 impias, & Seneca Philosophus inter omnes omnium haud
 postremus, facinus ignotum, esserum, inusitatum, quod populi
 borreant. Quin & Horatius Poeta insignis hominem Sa-
 crilegum, improbissimum nequissimumq; descripturus, illum,
 ait, parentis crediderim sui fregisse cervicem. Sed & se-
 verissima animadversio in hujusmodi delinquentes constituta
 atrocitatem delicti satis ostendit. Ea Modestino Jurecon-
 sulto auctore talis est: ut parricida virgis sanguineis ver-
 beratus culeo insuatur cum cane, gallo gallinaceo, vipera
 & simia, deinde in profundum maris culeus jactetur. O

legem justissimam! quæ atrox delictum atrocissimâ pœnâ puniri jubet. O autem & legem tristissimam, quæ primum vult parricidam verberari & quidem, ad sanguinem usq̃: deinde eundem contubernijs canis, galli, serpentis, Vipera & Simia misceri: quod ideò fecisse legem vero consentaneum est, quod enumerata animalia quedam sint mordacissima, ut canis, reliqua intestino odio se prosequantur, gallus Serpentem, serpens & vipera simiam, simia hominem: ut his in rabiem & mordacitatem inter se conversis, ipse parricida eò gravius torqueretur: quem & à tam diversa natura animalibus, in furorem ex ista in ergastulum conclusionem actus, perquam horrendis laniens peti & invadi certum est. Deniq̃, culeo insutos vult Lex parricidas in mare projici, ut & ita vivant dum possunt, ut animam de cælo ducere nequeant; & ita moriantur, ut eorum ossa terra non tangat, & ita jactentur fluctibus, ut nunquam abluantur, & ita postremò ejiciantur, ut ne ad saxa quidem mortui conquiescant. Crudele igitur & horrendum minimèq̃, committendum scelus esse, si filius etiam injustum occidat patrem, abundè hinc liquet. Licet enim pœna scælus sequatur; minimèq̃, flagitia impunè ferenda, sed ratione delicti in ea sit animadvertendum; tamen filium patri nefario etiam pœnam irrogare & statuere nefas esse ducimus.

Dixi Auditores qua meae de hâc quaestione,
**NVM FILIO PATREM SCÉ-
LÉRA PERPETRANTEM IN-
TERFICERE LICEAT,** sit mens qua
sententia quod animi judicium. Dete-
stabi.

stabilem namq̄, ipsorum immanitatem, qui
tantam violare pietatem, scelus tam flagi-
tiosum dissoluta patris potestate committe-
re ausint, illosq̄, execrabiles iudico. Vos
qui filij estis, appello, num vestrum sit ali-
quis, cui pessimus etiam pater, si tamen is
pater sit; Et si ab eo ortum verè habeat,
qui tantum impietatis, tantum inhumani-
tatis apud se reperiat, ut sibi licere putet,
eum, à quo vitam ducit, indignissimè vi-
tâ privare? Neminem, qui id sta-
tuat, tam immanem, tam impium,
tam crudelem fore arbitror Et ego jure
id fieri honesteq̄, licere affirmantem,
immanissimum crudelissimum-
que statuo.

D I X I.

Ad

Ad Nobilissimum ac eruditissimum Virum,
Dn. WINANDUM à PETERSDORF.

Nativo vigeat tellus licet alma calore,
Triticæ facilis det gremiumq; Deæ;
Ut tamen assiduis nisi subvertatur aratris,
Et glæbæ rastro perfodiantur acu,
Non pigues gignit fructus, non vina, colonus
Nil quoq; ni steriles deses habebit agros.
Vix secus ingenium est, illustri quamvis obortum
Stirpe, atq; è cerebro vena paterna fluat:
Sedula ni accedat culturæ industria, id omne
In pejus præceptis, in vitiumq; ruit.
Ergò ut patricio tam fructus stemmate dignos
Indole quàm innatà, culte Vinande, feras.
Ingenium multo premis usu, amploq; labore,
Linguam Romano perpolis usq; sono:
Historicos audis, legumq; oracla professos,
Doctrinæ varium edis specimenq; gravis.
Currere si pergas, majores numine vinctes,
Suspicient Reges, Cæsar & ipsè colet.

Cur sal. PETRUS ENGVER.

Oratio Secunda.

Quod Pictor ille fecit, picturus lu-
ctuosam ac acerbam Iphigenia immolationem,
Auditores, ut tristem Calchantem, tristiorem
Menelaum ostenderet, Patri verò Agamemnoni
tristitia nebulis obsitum caput lugubri pallio in-
volveret, ad ipsius maximum luctum obvelandū potius & occul-
tandum, quàm exprimendū & illustrandū: idem nobis hic fortè es-
set faciendū, ut potius silentij pallio hęc, quàm suscepimus questio-
nem, involveremus, quàm ut eam penicillo orationis ceu vivis
coloribus depictam, in amplissimo hoc theatro, conspiciendam
proponeremus. Sed tamen & ipsa hac materia per se est cele-
bris: & nemini vel mediocriter saltem literis timēdo hujus
exercitationis suavissimus ac uberrimus fructus non constat.
Quid enim hac magis ingenia discipulorum limat? quid magis
exacuit? quid iudicia de rebus gravissimis politius infor-
mat, effingit? quid memoriam nostram rerum harum utilif-
simarum impressione fertilius colit & excolit? ecquid deniq;
veritatem, unam quidem & simplicem, hominum tamen culpa
ambiguitatum nubibus septam, momentis rationum equissimo
veritatis examine ponderatis, è tenebris quasi crutam rectius
faciliusq; in apricum producit, confirmat, illustrat? Itaq; judi-
catum est ut quemadmodum in confesso Senatorum omninò ne-
cessarium, sic quoq; in augustissima doctorum hominum corona
expedire, contrarias tractari à discipulis opiniones, ut ex ea-
rum collisione, sive attritu instar aromatum, que quò minitiùs

C

in cisa

incisa atteruntur, eò magis sensus nostros virtute sua odorifera efficiant, vera tandem, eaq; equitatem & justitiam, non iniquitatem & astutiam redolens, exiliat sententia.

Quæ cum ita sint, non dubitabamus, gratissimum fore illustri auditorio, si hanc materiam cum dignitate, tum utilitate amplissimam, pro ingenij modulo pertractaremus, illiusq; præstantia deliniti tandem superari nos pateremur. Cum autem questio à nobis ventiletur, auditores, **AN FILIUS PATREM, QUI IN PATRIAM NEFARIA MOLITUR, TOLLERE QUEAT:** de ea, quid ego sentiam, quidve Reipub. utilius ac salubrius putem, eò mihi nunc dicendum. Ego verò longè aliam, & toto, quod dicitur, cælo ab illa distantem, quam modò defendit commilito, amplector sententiam. Dabo enim operam, totiq; enitar viribus, ut certis & firmis rationibus demonstrarem, filio maxime licere vim inferre parenti, si is in patriam suscipiat ea, quæ civitati perniciosa sint, quæq; damnum ac interitum Reipub. afferant. Quod ego dum facio, & ab ipsa pietate parentibus debita, veniam peto supplex; & vos omnes summa, qua possum, animi observantia, rogatos volo, ut me non minus, atq; commilitonem, gravissima de re verba facientem, pro solita vestra equanimitate, humanitate & benevolentia audiatis, nec antè quid de me, quàm perorantem audiretis, statuere velit.

Maxima vis, efficacia & sanctimonia inest honestis legibus: quam nemo, nisi cyclopicis & belluinis hominum moribus imbutus, negabit. Lex enim suam exerens virtutem, quid aliud est, quàm vitiorum emendatrix, commendatrixq; virtutum? cujus autoritate nutuq; docemur, domitas habere libidines, coërcere omnes cupiditates, nostra tueri, ab alienis mentes, oculos, manusve abstinere? Quid sitit ac spirat lex aliud,

aliud, quàm omnium civium salutem, civitatumq; incolumitatem, vitamq; hominum & quietam & beatam? Major certè hereditas venit unicuiq; nostrum à jure & legibus, quàm ab ijs, à quibus illa bona relicta sunt. Nam ut perveniat ad nos fundus, testamento alicujus fieri potest: ut retineamus, quod nostrum est, sine jure civili non potest. Ecquid deniq; aptius ad jus conditionemq; natura, quàm lex, sine qua nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec hominum univèrsum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest. O admiranda & divina lex! ô anima & spiritus civitatum, imò totius orbis terrarum! Spiritum si tollas ex homine, quid supererit? non ne cadaver, vermium & serpentum seminarium! sic honestis è mundo sublatis legibus, quid invenies? cadaver, omni genere teterrimorum & maximè abominandorum scelerum pullulans & scatens. O aurea norma civilium controversiarum lex! ô regina omnium divinarum & humanarum rerum! Tu judicis cobibes affectus, ut non ex arbitrio sibi fingat aequitatem, sed omnem controversiarum nodum, te, velut ense quodam, recidas. Tu, tu lampade justitiæ Veteratorum cohortem ab Orco quasi, in viam reducis, qua diu multumq; in foro versata, omnes litium retrahendarum anfractus, omnes ambagiosas fugitandi ludificationes, omnes reprehensiones, nexusq; lubrici litium certaminis optimè tenet; que ancipiti forensium salebrarum Marte, bellissimè insidias disponere, atq; etiam providere novit; qua causa inferior, superior tamen evadere, vel reclamante aequo consistit.

Quanta enim, Auditores, barbaries fuerit, quanta immanitas populorum, non secundum legis, sed vitiosa rationis normam viventium, testes nobis sunt locupletissimi, Aborigines, agreste sanè hominum genus, sine legibus, sine imperio liberum atq; solutum. Similis his, ne dicam, horridiores fuerunt in Africa, Ca-

Seres, Mauri & Abyssini. Sed multis parasangis hos antecellunt omnes novi orbis Incolæ, quorum tantam esse morum crassitiam, perhibent historia, ut eam vel hic exponere, nec hora, nec integer dies nec vox sufficeret, Ut igitur nostrum corpus sine mente: sic Respub. sine lege non potest esse vitalis, suis partibus, ut nervis, sanguine & membris, uti non potest. Et ut architecti sine libella & linea nil proficiunt: aut nauta cursum navis tenere non possunt sine ferro, quod affricuit Siderites: ita nec imperantes sine hac norma. Actum ergo cum illa civitate, in qua mores perduxere leges in potestatem suam, ac ea miserè ad parietem fixa clavis ferreis. Jam verò, quis nostrum ignarus est, tantam esse legum in Repub. auctoritatem, ut, quod ille permittunt, id si quis faciat, id impunè cum facere, idq. honestum esse necesse sit. Ut enim natura, ita & à pio Magistratu lata nil frustra lex facit: obligat ad pœnam & obedientiam, ut boni ab injuria defendantur, mali verò secundum delicti proportionem dignè castigentur plectanturq. Quare cum tanta nostrarum legum sit in honestos benevolentia, tanta in transgressores & sceleratos animadversio, omne, quodcunq. præcipiunt, permittunt & approbant, & honestum, & licitum esse oportet. Itaq. ut vis vi, legitimo moderamine adhibito, repellatur, æquum dicit lex, & natura conveniens: ut mas cum fœmina legitimam, eamq. individuam vitæ consuetudinem colat & admet, tanquam maximè honestum, lex seriò præcipit: ut fraudulentò homicidio quis abstineat, non secus lex, ac ipsa natura abhorret: promiscuum autem connubiorum morem, quàm renuunt, quàm refugiunt & detestantur leges! Massageras parentes suos, cognatos & propinquos senio jam confectos mactare solitos, mactatos devorare, quàm averfantur, quàm ut natura monstrum execrantur leges? imò diram hanc impietatem pœnis ulciscuntur meritissimis. Ut verò filius patrem ad delendam patriam qui venerit, impunè occidat, lex permittit. Ita enim Jctus Marcellus inquit:
Mini-

*Funer, victus & amictus subtrahitur, divitijs summa succedit
inopia, quid dicam? pulcherrima urbs incendio, excidio & ruinis
datur, diruta ac prostata jacent omnia, mors fit civis solatiū, vita
supplicium: bellum deniq; inferre patriæ, quo omnia, quæ patriæ
suppeditat, quibus beatæ, vivendi ratio continetur, uno velut ietu
sollitur. O deplorandæ pater, te alloquor, qui eò pervenisti, ut ad ea
perdenda animū apelleres! ut tāta tāq; eximia bona cuperes everſa
atq; perdita! Te ergo, ad patriā delendā qui veneris, patrem impu-
nè à filio interfici posse, lex affirmat: neq; tantū affirmat, sed &
hunc *παροικων* filium tuum premio affici jubet. O legem ad-
mirandam! ô patriæ stupendum amorem! ô auream justitiā!*

*Premiorum & pœnarum jure universam contineri Rempub.
Solonis erat assertio, quibus ceu alimentis quibusdam virtus
annis provehatur: itaq; nec illa, nisi bene merentibus dari, nec
has, nisi malis ac facinorosis infligi constat. Neq; enim domus,
neq; Respub. ulla, ratione quadam & disciplina designata videtur,
si in ea nec rectè factis præmia essent ulla, nec supplicia peccatis.
Verus, justus atq; honestus labor, honoribus, præmijs ac splendo-
re decoratur: vitia autem hominum atq; fraudes damnis, igno-
minijs, vinculis, verberibus, exilijs, morte deniq; mulctantur. Nec
enim adulteros, homicidas, raptores lex præmijs, sed gladij pœna
persequitur: veneficos, necromantas non præmijs sed igni lex
mancipat: parricidas, id quod & commilito affirmabat, non præ-
mijs affici, sed virgis sanguineis verberari, cum cane, gallo gallina-
ceo, vipera & simia culco insui, inq; mare vel omnem proximum
proijci jubet. Bonos contra Reipub. salutem labantem erigentes,
erectam conservantes, gladij pœna, aut ullo mortis infligenda, in-
famiae vè irroganda genere afficiendos minimè lex judicat; sed
illos in tot vigiliarium, in tot pro patriæ salute conservanda ex-
cubiæ compensationem, amplissimo virtutis premio, honore
& splendore decorandos, immortalitate nominis dotandos dignis-
simè censet. Sed agite! perlustremus nostram legem, anne id m
hic*

hic aequitatis tener? omnino: premio equidem affici iubet filium,
qui patrem occiderit inferentem vim patrie, & qui ad eam de-
lendam venerit. Proh quanta rationis pena in hoc patre statui-
tur! Sed nunquam lex justior ulla est, Quam necis artifices arte
perire sua; Poëta Sulmonensis inquit. Quis ergo in nos erit adeo
immis & inhumanus, ut, hunc filium de patria optimè meruisse
non asserat? neminem adeo rigidum & iniquum fore arbitror.
At dices fortè: inventum id est hominum, & simulato ex fonte
simulatus justitiæ rivulus, ad nebulas rectè statuentibus offun-
dendas, concedere istam filio potestatem? At iudicate ipsi, Audito-
res, quale illud sit, quod dico, si enim opinionem hanc nostram,
ad infallibile nempe & lapidem lydium, ipsam naturam, exa-
minaverimus, deprehendemus ab illa hoc factum filij in patrem,
ut pium & æquum, defendi ac approbari. Natura enim nos
jubeat in patriam, in superiores & nostros pie facere, eosq; quovis
benevolentia genere prosequi. Cum enim ita comparatum sit,
ut patris omnia debeamus, ei quoq; ut pie faciamus necesse est.
Ordinem autem superiorum sanxit ipse DEUS, cui, ut legi-
timo modo pareamus, omnia humanitatis & pietatis officia
præstamus, sacra nos docent literæ. Hic enim ordo
Republ. tuetur, imprimis dans operam, ut juris & judi-
ciorum adminiculo suum quisq; teneat, ut neq; tenuiores
propter imbecillitatem circumveniantur, neq; locupletibus ad sua
vel tuenda, vel recuperanda obsit invidia. Quis ergo hunc ordi-
nem ob tanta & tam præclara in Replib. merita nullo non hono-
re & beneficio dignum non prædicat? omnis cum à Deo promanat
sapientia, qua leges stabiliantur, improbi castigentur. Suos de-
niq; qui negligit, is extreme est sceleratus, sceleratq; impius. Be-
stia enim si pro suis ita propugnant, ut vulnera excipiant, nullos
impetus, nullos casus reformident, ipsisq; hoc à natura tributum,
ut se vitam corpusq; tueantur, declinentq; qua nocitura viden-
tur; quanto magis hominem ratione præditum decebit, naturali
huic

huic legi se subdere, communem suorum salutem defendere, ignita
in patriam directa tela, summa cum vigilia arvertere, aut etiam
accensa restringere. Et hanc quidem colenda patria, honoris in
superiores, cura erga suos, legem non didicimus, accepimus, legi-
mus, verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus,
ad quam non docti sed facti, non instituti sed imbuti sumus. Jam
pietatis in patriam in superiores & suos, annon signum eviden-
tissimum, omniq; exceptione majus est, atrocem ab ijs injuriam
vi licita propulsare, contumelia scim in hoste restringere, exitij
famem sedare, internecionem truculentam prohibere. At pa-
ter ad delendam patriam animum adiciens, quid aliud agit, quid
aliud spirat, quid cogitat aliud, quam ut reclus omnium civium
templis urbis ignes subijciat, gladios in Rempub. distringat, mu-
crones in omnium civium jugulos adigat? Hos ignes in ipso au-
ditore restringere, hos gladios retundere, hos mucrones à patria
rejicere, si non sit pius, nescio quid pium dici debeat aut possit?
Clarius dico, quod dicendum est, si quis tam ingratus, tam im-
pius existat, ut patrem suum patria perditorem magis, quam ip-
sam patriam diligat: hunc omnium in piorum maxime impium,
omnium ingratorum ingratiissimum inò omni ex humana socie-
tate eijciendum & extirpandum quis non videt. Quare & lego
natura justum est, si hoc medicamen patrie tam salutare filius
afferat, si improbum patris conatum infringat, sevitiã exhau-
riat, tyrannidem propulset, vitam deniq; ipsam ei, si aliter non
velit, eripiat. Quod si furem nocturnum, vel hostiliter bona
nostra in vadentem, vel nobis invitis, lucri gratiã, res nostras
fraudulenter contrectantem, si se telo defendat & vita periclite-
tur, pro defensione rerum impune licet occidere: quod si latrones
vi dolove in nos irruentes repellere & interficere nil vetat &
quanto magis licebit, eum è medio tollere, qui non unius sed o-
mnium in Repub. cervicibus acinacem intendit; qui non in unius
sed omnium totius urbis sumptuosissimas ades, ignitas faculas
conjicit,

conjicit, pyrobolos mittit, tela ardentia jacit, conflagrandamq; patriam suam spe maxima flagrat. Et si licebit eum interficere, qui turpitudinis æstro percitus, cæno libidinis immersus, alterius thorum violare vel stuprum inferre attentat; quidni eum interimere permittetur, qui omnium vitiorum colluvie, libidinis, fornicationis, stupri, adulterij, cædis, patriam obruere & quasi suffocare satagit. At atrox quidem injuria hæc est, inquis, summa in patriam impietas, qua, ut ultore ferro jussè vindicetur & legi scripta & legi natura sat est conveniens: Verum non tanta, ut arctissimum & adamantinum filialis reverentia vinculum possit dissolvere, filioq; permittere, ut patrem, quantumvis ad patriam delendam venientem, violet, vita & sanguine tam impie spoliet. Portentum atq; monstrum certissimum est, dicitis, esse aliquem humana specie & figura, qui tanta immanitate bestias vicerit, ut propter quos hanc suavissimam lucem aspexerit, eos indignissimè luce privarit: cum etiam feras inter sese partus atq; educatio & natura ipsa conciliet; & non tantum bonis sed malis etiam genitoribus pietas debeatur, amorq; filialis perpetuo præstetur. Est quidem hæc ratio tua satis spinosa, ponderis & momenti quoddam in se non leve videtur habere, sed non nodo Gordio intricatior, non adeo firma est, ut meam turbet, vel infringat sententiam. Malis parentibus deberi pietatem, dicitis: en largiter concedo: eos non temere hac lucis usura privandos existimas: en idem existimo, sed hac lege, si illi tantum sint mali, nec suam malitiam ad patriam perniciem extendant. Tum enim pietatem patriæ debitam, arctiori vinculo ligantem præferri debere censeo huic pietati, qua patrè quisq; debet afficere. Quacumq; enim res non afficit duntaxat, sed cumulat, nec cumulat saltem sed penè obruit nos non vulgaribus sed immortalibus ac penè divinis beneficijs, beneficijs inquam, ejusmodi, qua vel Romana sacundia nobilissimus, orationis & eloquij suavitate præcellentissimus,

D

vel

vel fulgurans tonans vè Pericles, qui verba hybernis densora
in vobis potest profundere, vel alius, cuius in labris Pitho, Ve-
nusq; sesuare merito dicerentur, non fontes, non rivus, sed flu-
mina effundens, dignis satis posset extollere encomijs; quæ, in-
quam, res majora in nos confert beneficia; ei rei plus profectio
debetur, eiq; major est gratia referenda. Sed tam ma-
gna beneficia, tam ampla merita, eaq; Parentum à beneficijs seu
meritis longe dissimilia, patriam in nos conferre, neminem no-
strum fugiet. Omnes enim fateri cogimur, nos à patre
quidem habere, ut simus, sed à patria, ut benè simus. Pa-
ter equidem confert, ut nudi in hanc lucem edamur, matris ab
ubere pendentis, lacteo cibo nutriamur, educemurq;. Sed
quid patria? hæc sanè si bene memorata sit, hoc nobis impendit
beneficij, ut in eo enascamur loco, qui sit religione purus, le-
gibus probè munitus, disciplina, à bonis exemplis quàm
optimè instructus. Quis patriam ergò ob tam gran-
dem beneficiorum ab ipsa præstitorum cumulum, magis quàm
patrem pietate & gratia cumulandam, ornandamque
non perspiciat? quis amorem, favoremq; patriæ hîc prædomi-
nari, hîc prævalere non videt? chari quidem sunt liberi, propin-
qui, familiares: sed omnes omnium charitates una patria comple-
xa est: commune patriæ solum & charum est & jucundum
& delectabile; & ipsa patriæ, dici vix potest, quid voluptatis
habeat, cuius rei tanta est vis ac tanta natura, ut Itacam,
illam in asperrimis saxulis tanquam nidulum affixam, sapien-
tissimus vir immortalitati anteponeret. Tantos ergò utili-
tatum, bonorum vè in Rempub. ex patriæ redundantes rivulos,
tanta commodorum flumina, si pater prohibeat, ocludat &
inarescere faciat, his tam necessarijs nervis si patriam de-
privet & spoliet, omnis vitæ communionis profluentiam
aridam siccamq; reddat, quis injustè eum à filio trucidari?

quis

quis pietatis fines transfusse filium hic affirmabit? Quid enim, Auditores, vestrum ego consilium invoco? quid, inquam, quod si ad everiendum religionem, ad disciplinam tollendam, ad liberos occidendos, ad uxorem stuprandam hostili animo venerit pater, ecquid ei parcendum dicetis? non minus opinor, quam lupo in gregem grassanti. Hec & alia meditari, ne dicam, committere & perpetrare flagitia, turpissimum leges judicant. Turpe etiam dicit lex, hanc caedis pruriginem non incidere, hanc patriae flammam non restinguere, hoc Reipub. odium non evellere. Culpa enim arguunt atq; convincunt eum leges, qui tanquam è specula futurum emergens malum, certissima vita pericula, eventus rerum tristissimos prospiciens, nec summo tamen studio, cum prohibere posset, prohibet. Sed filius hic cum posset prohibere hunc patriae miserrimum interitum, non avertit & prohibet, improbum genitoris conatum non compefcit, gladium patris vagina vacuum, & in perniciem patriae vibratum non inhibet, urbem igni & interiectioni tradi, turpissimè sinit. Quae ergo culpa hunc filium non reum faciet? qua contumelia eum non comitabitur? apud quos ejus fama non lacerabitur? ubi, & apud quos non scommatum & convitiis plaustris onerabitur? Talem filium sublata accusabit religio: eidem violata leges diem dicent: contaminata disciplina eum in jus vocabit: convenient eum ante tribunal DEI tot è corporibus violenter excedere coacta anima, tot scelere & adulterijs coinquinata corpora, & hunc persequentur, non tediis ardentibus, sed angore conscientiae, vindictamq; ordine divinitus sancitò à DEO petent. Planum me fecisse, Auditores, arbitrator, & jure humano, & jure naturali, Patrem patriam fluctibus objiciencem, filio impunè licere occidere: cum
& pra-

Et pramio hic interfector sit insigniendus: culpa autem & contumelia, deniq; divina vindicta eum filium, qui patriam tueri adversus ejus vastatorem nolit, maneat & sequatur. Agite igitur, Auditores, sicut membra quadam putrefacta uruntur & in totum eradicantur, si & ipsa sanguine ac tanquam Spiritu carere & reliquas corporis partes labefactare aut corrumpere cœperint: Sic si Rempubl. salvam volumus, statuamus, perditissimos cives patria mortem inferentes, etiam ab ijs, quos progenuerunt, rectè extirpari, & istam in figura hominis feritatem & immanitatem belua à communi tanquam societate corporis rectè segregari.

D I X I

Oratio Tertia.

Non nostrum inter vos, tantas componere lites. *Luceat enim mihi apud vos Commilitones, Poëta illud hic usurpare, deq; me in tanto gravissimorum hominum consessu, acutissimorum judicium presentia fateri. Quam enim graviter in utramq; partem agitari possit illa nobis proposita questio: credo Auditores, jam ab illis qui dixerunt, si non expressum, tamen delineatum aut certe adumbratum esse. Acriver utriusq; pugnatum, alacriter disputatum, constanter defensum, ut vel utriusq; vel sane utri horum assentendum vix repererim, Nam & quam mihi exiguum sit ingenium, quamq; imparatus ab ijs sim artibus, quibus tanta tamq; gravis causa eget, facillime intelligo. Lingua adest, sed inexpedita, verba sed impolita, res sed nuda. Desunt Rhetorū pigmētia, lingua ornamētia, flosculi verborum, elegantia rerum, & ut compendio dicam:*

Invida me spatij natura coërcuit arcūs

Ingenij vires exiguasq; dedit.

Itaq; certe si res ad verum exigatur: onus humeris impar, provinciam viribus ampliozem suscipere me vereor, hæc si vel mea sententia explicare, aut verbis ulterioribus illustrare contendero. Sed si quid tamen conicere possum (quod tamen non arroganter dictum velim) si quid, inquam, conjectura assequi possum, videmini mihi commilitiones, uterq; quidem suam causam egregie & strenue egisse: verum limitatione seu additione qua-

E

dant

dum utriusq; sententiam indigere. Neg; tamen dum hac dico, aut oratione mea quale id sit ostendo, Clarissimis Themido s; nostra antecessoribus, à quorum prudentia hac decidenda videbatur questio, quicquam prejudicatum volo: sed breviter & nudè meam hanc de re apud vos sententiam propono. Sunt enim, ut scitis Auditores, hac huiusmodi, in quibus ingenium & Orationem sine crimine & scelere juvenius studiosa exercere; absq; culpa, si rationes habuerit probabiles, ab alijs dissentire; & tamen si dissenserit praeceptoribus rectè iudicium relinquere possit. Itidem ego cum in presenti questione faciam, vestram denuò attestoret acclamo benevolam praesentiam, praesentem benevolentiam, rogans ut hanc orationis meae naviculam, fluctibus verborum tremulam, aurà lenitatis & humanitatis vestra sublevetis, meq; in dicendo minus paratum, vestra attentione benigna provebatur. Ego enim sic statuo Auditores, vix ad optatam veritatis metam pervenisse hunc, qui filio patrem adversus patriam nefaria molientem interficere concessit, sed cautè in hac parte agendum; & si vel maximè talem patrem filius occiderit, tamen ejus parricidium non delendum vel defendendum esse, imò nec tolli nec deleri ullo modo posse. Ac principio quidem Auditores, illud vos mecum censere statuo, estq; adeò aequum, illas leges quae non tantum quoad certas facultates, sed fortunis omnibus, ipsiq; hominum vita incommodant, non sanè à primo quod dicitur limine introspiciendas, sed altius perpendendas examinandasq; usq; dum ejus de animà hoc est vera ratione nobis constet. Ut maximè enim verba legis generalia sint & multa plura admittant quam ratio legis: tamen si ratio nota est, cessante ratione & causà legis, legi, hoc est verbis, locus non est; ideo scilicet quod lex quae extra sunt non voluerit. Videtis id factum in Usucapione. Cum enim jure natura aequum, neminem cum alterius detrimento & injuria fieri locupletiozem, & contra naturam, alterum cum alterius damno velle locupletari; Hoc omne, adeoq;

adeoq; communem naturam Voluntatem invertere videtur Usur-
 patione, eo ipso quod summo alterius damno, imò absq; eius facto rei
 dominium in alterum transfert. Rectè ergo illa non nisi sum-
 ma cum prudentiâ acceptatur, prudenterq; intelligitur. Pre-
 terquam enim quod verba legis captanda non sunt, sed qua men-
 te quid dicatur animadvertendum, utpote cum lex non sit quod
 scriptum est, sed quod legislator voluit, quod iudicio suo proba-
 vit & recepit: infinitè etiam absurda sequerentur, si simpliciter
 lex illa esset scripta, & si simpliciter concessa esset, huius quantam
 fenestram, hominibus ad aliorum bona invadenda patefaceret!
 Securus nemo suis de rebus, imò ne tuus quidem esse posset; qui-
 libet dominium sibi adijceret, possessionem adscriberet, multisq;
 technis uteretur: eò deniq; prorumperet hominum cupiditas, &
 scelus, & iniquitas, ut non modo clam, verum etiam palam, vi-
 dentibus id ipsum dominis, ipsorum in bona manifesta depra-datio-
 nes fierent. Quo ipso etiam adductus Imperator Sacratissi-
 mus, ne tot, tantisq; malis nutrimentum concessisse videretur,
 hanc ipsam materiam suis constitutionibus certis limitibus con-
 cludere magis quàm incertis divagantem sedibus in aliorum
 bona irrumpere voluit. Voluit inquam & tandem perfecit ut
 jam cuilibet pateat, non temerè sed iusto titulo, non malitiâ sed
 bona fide, non quovis tempore, sed certo & determinato, hoc ipso
 rerum dominia acquirendi modo, id quod nostrum est, ad alium
 rectè transire. Simili modo, & quidem eadem prudentiâ,
 si non majori, & hanc, quam Commilito recitabat, legem intelli-
 gendam, quis diffitebitur. Nullus sanè, nisi qui vel betâ stu-
 pidior vel ipsis Tygribus horridior. Lex enim hæc est qua non
 aliquibus sed omnibus omnino bonis. Lex hæc est qua non
 veritati sed pietati. Lex hæc est tandem qua non fama sed
 vita hominis incommodat. Cujus autem hominis? non pere-
 grini, non hostis, non amici, non consanguinei, non fratris soro-
 risve, sed patris, patris inquam vitam concernit: non illam pro-
 longando, non illam defendendo, sed penitus è medio, medio

autem vivorum districto & sanguinolento gladio tollendo. ○
patris sanguine non verò atramento scripam, si sine cautione in-
telligi debeat, legem. ! O infensum juri natura rescriptum,
Merito contra te voce sua usus Poeta: nec immerito cum illo
& nos exclamamus,

Dij precor & pietas, sacrataq; jura parentum,
Hoc prohibete nefas sceleriq; resitite tanto.

Quis vero te tua cum crudelitate recipiet; sanguinem patris s-
tientem hospitio excipiet, & non potius ad Idaios Indos, ut tui,
turg, consilij memoria oblitteretur, relegabit? Quis tua te liber-
tati relinquet, frenosq; laxabit & non potius constringet, retra-
hetq;, quo tanta tua immanitas & immanis crudelitas non ex-
creseat, sed certis circumscripta limitibus contineatur? Frenos
impietati laxaret erga parentes, tibi frenos qui non injiceret. I-
mo si summo illi sermonis Latij parenti credimus, calumniator
esset.

Ita enim inquit: Scriptum sequi Calumniatoris est:
boni verò judicis, voluntatem scriptoris auctoritatemq; defendere.

Qua lex enim quod scriptum, quod Magistratus Edictum non
infirmari aut convelli potest, si ad verba deflectere voluerimus,
consilium autem eorum qui scripserunt & rationem & auctori-
tatem relinquamus.

Non enim ex verbis pendet jus, sed verba
serviunt hominum consilijs & auctoritatibus; nec verba veniunt
in judicium sed ea res cujus causa verba in leges conjecta sunt. In-
niquus ergo qui non benigne sed rigide, non prudenter sed frigide
hanc legem qua filio permittit ut interficiat patrem qui ad pa-
triam delendam venerit interpretari conetur.

Sed inquis,
qua est ergo illa quam ita extollis aequitas? Hanc puto esse:
non concedendum filio ut occidat patrem, qui ad patriam delen-
dam venerit, quam si in angustias, easq; presentissimas inciderit
Respub. ut nisi per cadem patris à filio extrema urgente necessita-
te factam, per nullum alium patriae consuli possit. Illo enim
casu qui peccare patitur peccantem, vires subministrat audaciae.

Alias

Aliàs verum est, eiq; non ut cereo naso aut folio Sybilla, sed ut lapidi Lydio, Lesbia regula & Mercuriali statua inherendum, quod Ictus alicubi loquitur, tum demum ad illicita descendendum medio, ad licita pervenire quando non data sed denegata facultas. Scelus enim est, & si quid scelere majus & atrocius dici potest, si quis vicium cogat, à quo jure quid petere possit. Via hac impia est, Impietatem autem quis admittet? Hujus enim pœna tristis & præter eos eventus qui sequuntur per se ipsa maxima est. Via hac extrema est, extrema autem primo loco nemo tentavit inquit Seneca in Agamemnone. Sexcentis vero alijs modis, modisq; licitis Rempublicam delendi animo obsessam, liberari posse non est quod dubitemus. Afficiamus exemplum Coriolani apud Livium. Hic enim quamvis acriter contra patriam pugnabat sibiq; ut duci exercitus turpe fore putabat si vel verbis oratorum, vel supplicationibus sacerdotum velatorum, vel lachrymis mulierum moveretur, tandem tamen ex quodã familiarium cognoscens matrem cum conjuge liberisq; adesse, non moveri tantum se passus est ut illorum in complexus rueret, sed etiam sermone precibusq; adeo motus ut fracto animo retrò ab urbe castra moveret. Audiamus & Senecam. An tu Popili, inquit, si Antonius jussisset patrem tuum occideres? potuisti excusare te, potuisti præmittere aliquem, ut sciret & fugeret. Et rectè qui enim potest obviare delicto, proximũ præmonendo ut caveat, si non facit peccat & tenetur in foro conscientie & anime. Et non caret scrupulo societatis occulta qui futuro facinori obviam non ivit. Patrem ergo moneat filius, non laceffet; Patrem moneat, non occidat. Patrem conservet non vero perdat, pietatem abijciens, illicita licitis præponens, impia fovens, turpia perpetrare non reformidans. Vides carnificem, quod genus hominum Aristoteles in polit. lib. 6. polit. improbum vocat, quodq; vitium & amictum suum humano in sanguine querit, hoc tamen genus hominum vides non abrumpere malefico caput, nisi Me-

Abstratus jussu & qf. necessitate coactum, cum nemo qui id faciat, sit alius. Quanto crudelius in patrem sciviet ille filius qui nulla urgente necessitate, alijs hanc provinciam prapripit & sub pratextu ac si patria salus hoc in ipso verteret, oculus manibusq; patrem ad eadem destinat ejusq; sanguinem crudeliter & impie profundit. At vero verissimum est, adeoq; extra dubietatis aleam positum; malum malo non esse tollendum nisi hoc extremum urserit necessitas; illud scilicet tempus quo in tantas rerum periculorumq; angustias dejecti ut vix ac ne vix respirare & emergere possimus. Imò ubi jam nulla aliadantur & conceduntur media remediare, sed hacce unica patescit via, ut vel moriamur ipsi, vel certe ei qui mortem minatur, reluctemur ipsi. Eo n. ipso, cum malum tollitur malo Justitia divina violatur, qua non vult ut malum malo retribuamus; sed, cum ejusmodi delicta non ex hominum integritate sed depravata ipsius natura proficiunt, hoc efflagitat, ut alter alterius defectui ignoscat, vitia, qua regi possunt potius contegat quam propelet, omniumq; hominum, tam rectè sentientium quam depravate opinantium judicij exponat. Dices, DEVS est justissimus judex, remunerator aqvissimus; At qui hic peccata peccatis punit, scelera sceleribus retribuit, cur ergo & nobis non concessum? Cur filio patrem, qui patria interitum & ruinam parat pœna talionis persequi fatag, ejus festinare non sit licitum? Quis tu vero ô homo, qui te comparas DEO? quis tu, qui in re tam ardua à judicio DEI imperscrutabili ad pervestigabile, à justo ad injustum trahis argumentum? Dives est in misericordia, magnificus in Justitia, munificus in gratia Dominus DEVS noster, inquit Berahardus, non est qui similis sit illi: munerator copiosissimus, remunerator aqvissimus: gratis respicit humiles, justè judicat innocentes, misericorditer etiam salvat peccatores. Tu verò hæc imitari, tu ex his argutijs tuis argumentari potius quam mirari desideras? Jam verò si filius occiderit patrem, qui pernitum patriæ extremam militur, quid aliud agitur quidve peragitur quim

quàm ut malum tollatur malo? Interficitur is qui in patriam
impius: interficit is, qui itidem impius in parentem. Inter-
ficitur is, qui hostis erat patria; interficit is, qui hostis itidem
patri Interficitur, is quem homo volebat; interficit is cui DEUS
hoc ipsum denegabat. Annon hoc est malum malo tollere?
An verò non hic est filius, qui hoc perpetrare, qui hac & natura
& DEO contraria designare voluerit? Ego verò, prætendat fi-
lius periculum, prætendat necessitatem, prætendat deniq; quod
solus, solus verò fuerit qui nefario, imò scelestissimo hoc factò pa-
triam liberare potuerit; tamen id parricidium nullo modo pro-
bandum esse, nunc demonstrabo. Atq; initio quidem summè, hoc
impium, & ab homine Christiano, qui re non nomine talis, maxi-
mè alienum, imò cane pejus & angue fugiendum esse, nemo diffi-
tebitur. Cur id? Verbo dicam: quia facit contra illa, quæ
huic summa imò divina virtuti maximè competunt. Illa, e-
nim ut hoc tantum, postulat esse nempe DEUM parentesq; &
proximum legitimo & debito honore prosequendos; ita & hoc
unicum in factò isto si desideres, ipsi vix, imò nunquam pietas ad-
stipulabitur. En verò in patrem facinus committis, qui tuo-
rum membrorum dominus; quid membrorum? In patrem
committis qui tua fortune; quid fortuna? In patrem, qui tua
salutis, quid salutis? In patrem qui tua vita, vita inquam
sator & autor est, Patrem ergo interficis mactasq; eum
quem pietas jubet honorari; patrem quem amor colere; patrem
quem observare non interficere uno ore exclamant omnes. At
ex necessitate cogeris hoc facere? ex necessitate inquis, quæ cum
durum telum, imò ut Lyricus ille canit quæ

Clavos trabales & cuneos manu

Gestat ahena, nec severus

Uncus abest liquidumq; plumbum.

Quæ extrema recusat, legem rejicit & sibi ipsi lex est. Magno
vero, Auditores, id ipsum sit humana infelicitatis patrociniò; nec
tamen

tamen eventu tolli potest id parricidium. Remedy enim gratiam perdit quicquid morbo gravius laedit. Itaque Syllam condemnat Seneca, quod durioribus remedijs, quam pericula erant, patriam sanaverat. Digna erat soror Horatii acriter puniri: impii tamen cadebat manu fratris quae cujusvis alius manu pie cecidisset. Et impii fecerunt aliquot Apollines Romani, qui Henrici quarti, filios contra patrem in arma protruserunt. Multo ergo magis est hic noster parricida, qui sane non sororem interfecit, filios contra patrem bella movere stimulus acutissimis compulsi; sed ipse, ipse vero proprio motu, sanguinolenta sua manu parentem adortus miserè impièq; interemit. Sed est honestati reclamatur ut filio patris jugulandi potestas fiat, est enim; ut diximus, id ipsum impium. An verò quidquam honestum quod fundamentum Respublicae ipsam honestam convellit? In parricidio, inquit Justinus lib. 26, nulla satum causa ad sceleris patrocinium preteriri potest. Et Sophocles in Electra, turpissimè occiditur pater, sive jure sive injuria fiat. Unde nec imperinenter illud, quod Eloquentiae parens in oratione pro Balbo ait. Est aliquid quod non oporteat etiamsi licet: quicquid vero non licet, honestum non est, ideoque non oportet. At non quicquid licet id est honestum est. Sed quid contra pietatem? quid contra honestatem hoc ipsum dixerim? imò contra communem omnium matrem naturam, qua duce nos omnes vebere oportebat, acerrimè pugnat, illamq; oppugnat, laedit, devastat. Illa enim cum exigat à liberis, ut praesent ea qua à parentibus acceperunt; non sanè hoc vult ut districto gladio eos interimant quorumq; beneficio vivere inceperunt eos è medio tollant sed ut donum pro dono, et quod, ut paulò ante dicebam à parentibus acceperunt hoc ipsum uberiore mensura reddant. Tu vero, qui filius es quid non accepisti à patre tuo? Unde vitam? à patre? Unde alimenta? à patre. Unde vestimenta? ab hoc ipso. A patre est quicquid es, quicquid habes, quicquid eris. Quae ergo te natura quivè genus docuit, ut patri pro
vita

vita mortem, pro alimentis famem, pro vestimentis perniciem,
reddere percupias? En omnia si reddas patri, tamen nondum
affectum te esse gradum paterni officij vel minimum, verè Stoico
srede. At hic filius occidit patrem. Filius parricida, natura
devastator, virtutum oppugnator. Dubitatus? Audite sum-
mum illud Latij sermonis Rhetorumq; Dynaste etiam antea ad-
ductum testimonium. Magna, inquit, vis est humanitatis,
multum valet communio sanguinis, portentum deniq; certissimum
est, esse aliquem humana specie & figura qui tantum immanitate
bestias vicerit, ut propter quos hanc suavissimam lucem aspexit,
eos indignissime vitâ privârit. Et Tacitus, aversatur, in-
quit, humana natura etiam illos qui parentibus ob perduellionem
dicam scribunt. Atq; hic mihi in mentem venit alicujus pro-
pemodum incredibilis narrationis. Ferunt cuidam patri tres
fuisse liberos, ex quibus duos maximos natu pro suppositivis ha-
bebat; is moriens fecit testamentum, ut, qui mortuo sibi cor jacu-
lo emisso quam proximè attigisset, ex asse heres esset. Mori-
tur deinde pater; filij duo natu maximi testamento patris stan-
dum rati, erigunt cadaver ad arborem, idq; ibi alligant. Et
jam jam expedituri erant jacula, cum ecce minimus natu, largè
profusus lacrymis tantam impietatem deprecatur, confirmans se
potius duobus natu maximis fratribus, totam hereditatem cessu-
rum quàm commissurum ut tanto tamq; inexpliando scelere cada-
ver patris contaminaretur. Illi autem contradicere, & serva-
ri oportere testamentum patris, vociferari, hanc esse impietatem,
que nollet ultimam voluntatem patris esse ratam. Desertur res
ad Regem, ni fallor Alphonsum, hic cognita causâ pronuntiabat,
minorem natu filium quàm proximè cor mortui patris sua pieta-
te attigisse, atq; hanc fuisse mentem testatoris; Itaq; & natu mi-
nimo Rex totam hereditatem adjudicavit. O natura judicium
planè admirandum quæ hoc nobis inclamat, fieri non posse ut filius
patrem suum vel mortuum injuria afficiat, nedum ut manibus
F suis

*suis impijs eum trucidatum è medio vivorum tollat! O v. judicem
aquisitum qui magis ad mentem quam verba defuncti respe-
xit, illum recte quire & amore, non ore & are cor paternum
attigerit, heredem pronuntians. Impios verò, imò verè supposi-
tibus illos, qui cor paternum magis, quam, qua relicta, heredita-
tem dividere percipiunt. Cur te ò terra non aperuisti hosq; ex-
extremè impios devorasti? Cur te ò sol non demissi hosq; in-
dignos consumpsisti? Cur ò dies, his ortus! cur luna? cur stella, cur
inquam hocce natura monstrum in perpetua mentis & montium
saligine potius titubare quam sagittas jaculag; ad cor, cor autem
illud paternum, emittere non judicasti satius. At forte banno
percussus est pater iste? Huic enim omnia humanitatis jura vicif-
situdinesq; officiorum & commertia denegata: Huic aqua &
igni interdictum & vita denegata: Imò hic cum à pace publica
exclusus, extra protectionē juris communis & totius Imperij ver-
satur atq; à quovis, cui obviam factus, impunè occidatur. Sit
ut sit, banno percussus sit, rejectus à populo, ejectus à Rege, proje-
ctus à civibus; tamen jura gentium & naturæ ipsi manent inte-
gra. Non enim tanta juris Civilis vis tantusq; vigor, ut jus
naturale evertat, illag; que in ipsa rerum natura radices egerunt
evellat. Civilia civile tollit, naturalia non utiq;, sed. hac ut in
genere suo certa permanent, ita firma fixaq; in parente servabun-
tur. Jura verò nature negant tale quāpiam in parentem com-
mitti debere, sed à factis ejusmodi abhorrent, illa detestantur exe-
cranturq; i honores, existimationem, vitam deniq; longevam ei
denegant, qui tantum, tam immensum & inauditum facinus
perpetrat. Ac profectò, si non minus incestus committitur cum
exulibus agnatis quàm domi, adeoq; in civitate non foris deten-
tis: omnino statuendum est propter exilium patris filium non
liberari à parricidio. Ac si frater laudatur, qui, stante statuto,
fratrem deportatum, si in eum incidat non quidem interficit, sed
comprehendit; quanto magis execrandus erit filius si patrem,
patrem*

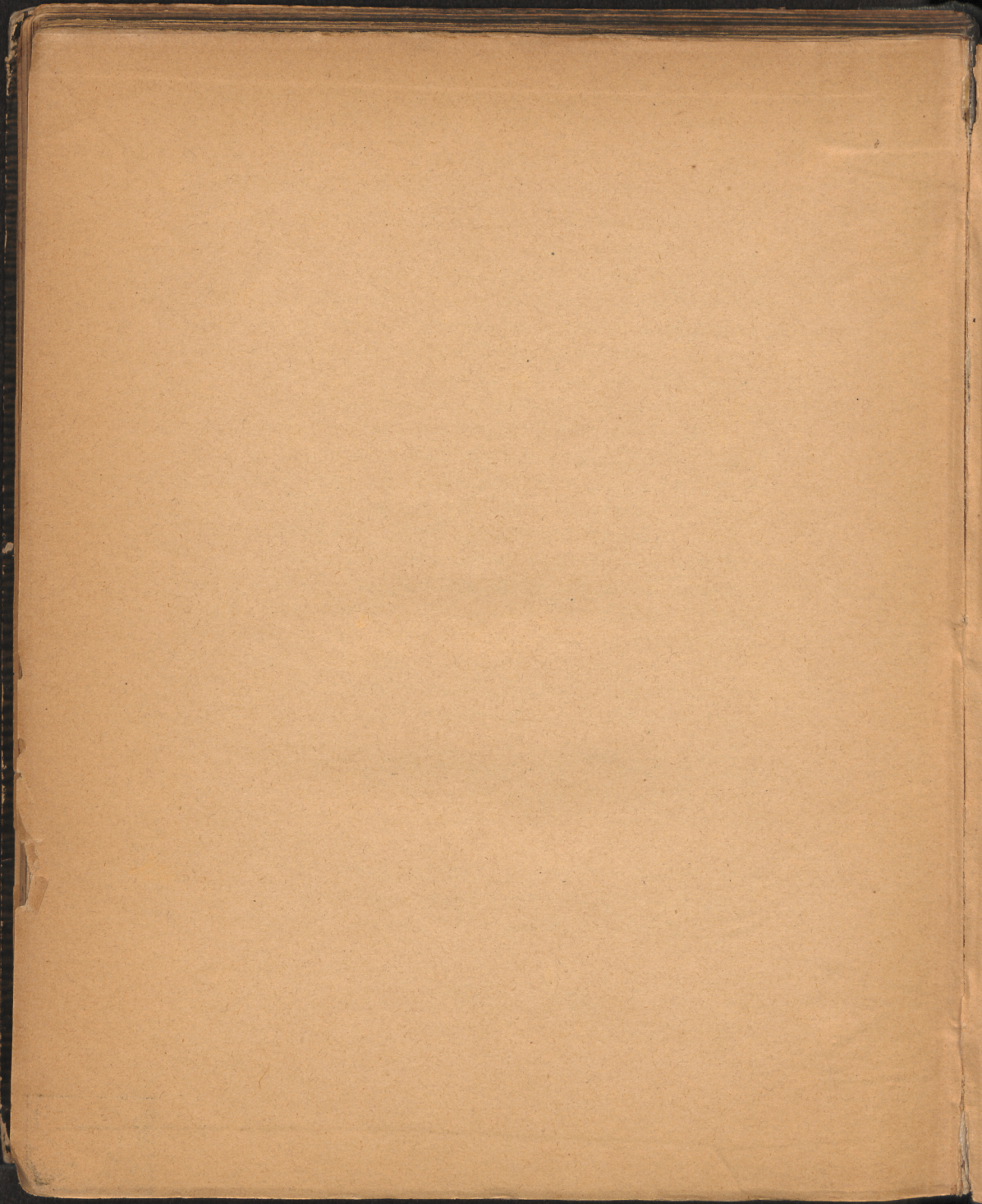
patrem inquam, ad delendam patriam licet venerit, interficiat,
oblitus arētissima qua inter ipsum & patrem est communionis.
At, inquis, patria est preferenda patri. Et hoc nemo negaverit.
Quis verò simul concesserit, ut illo ipsa tam divina quàm huma-
na violes precepta? quis probaverit, ut à pietate ad impietate, ab
amore ad odium, à defensione ad vindictam, à justo zelo ad furo-
rem, à furore ænig, ad extremum vita patris periculum defle-
ctas, inq, aternos cruciatus illo quod pium, quod justum, quod
honestum esse debebat, factò conjicias. Nec enim capiendâ in-
rebus malis preceps via est, nisi eadem sit impietate minus im-
pedita. Vbi turpis medicina est, sanari piget, vox est Seneca
Tragici; Malag, non quis faciat bona ut eveniant, voluntas est
Apostoli. Jam verò viam precipitem turpemq, imo turpissi-
mam Medicinam ducunt omnes si injuriam patriâ illatam quis
vindicare tentet parricidio; omnes, inquam, judicant quibus,
ut Poeta verbis utar:

Vel est Diva parens generis vel Dardanus autor,
Et non illi, de quibus idem, quod ex duris Caucaſi cautibus nati,
quibusve Hyrcana tygres ubera admoverunt. Vnde ergo hu-
jus modi homicidium honestati? unde patriâ commoditati? unde
liberorum pietati conveniens est? Imo turpe, inhonestum, im-
pium esse mecum dicitis. Dicis & tu, qui quondam in Romana
ſede Pontifex, Stephanes, dum in mundo omni infamia notari
eum debere sancis, qui vel contra patres armantur: armantur
inquis, cur non multò magis eos qui medio ex horum cætu eos
tollunt, tristiq, & impio gladium vitam abripiunt? Atq, hæc
quam exposui, Auditores, mea est de proposita questione senten-
tia. Ex ijs enim que diximus nemini vestrum obscurum arbi-
tror, esse quidem filio in defendenda patriâ ita versandum ne
pietas divino & humano jure munita nisi propter extremam ne-
cessitatem offendatur: Et licet vel maximè necessitatem filius præ-
tendat, esse tamen factum illud filij per se impium, nec laude nec
præmio dignum.

Jam

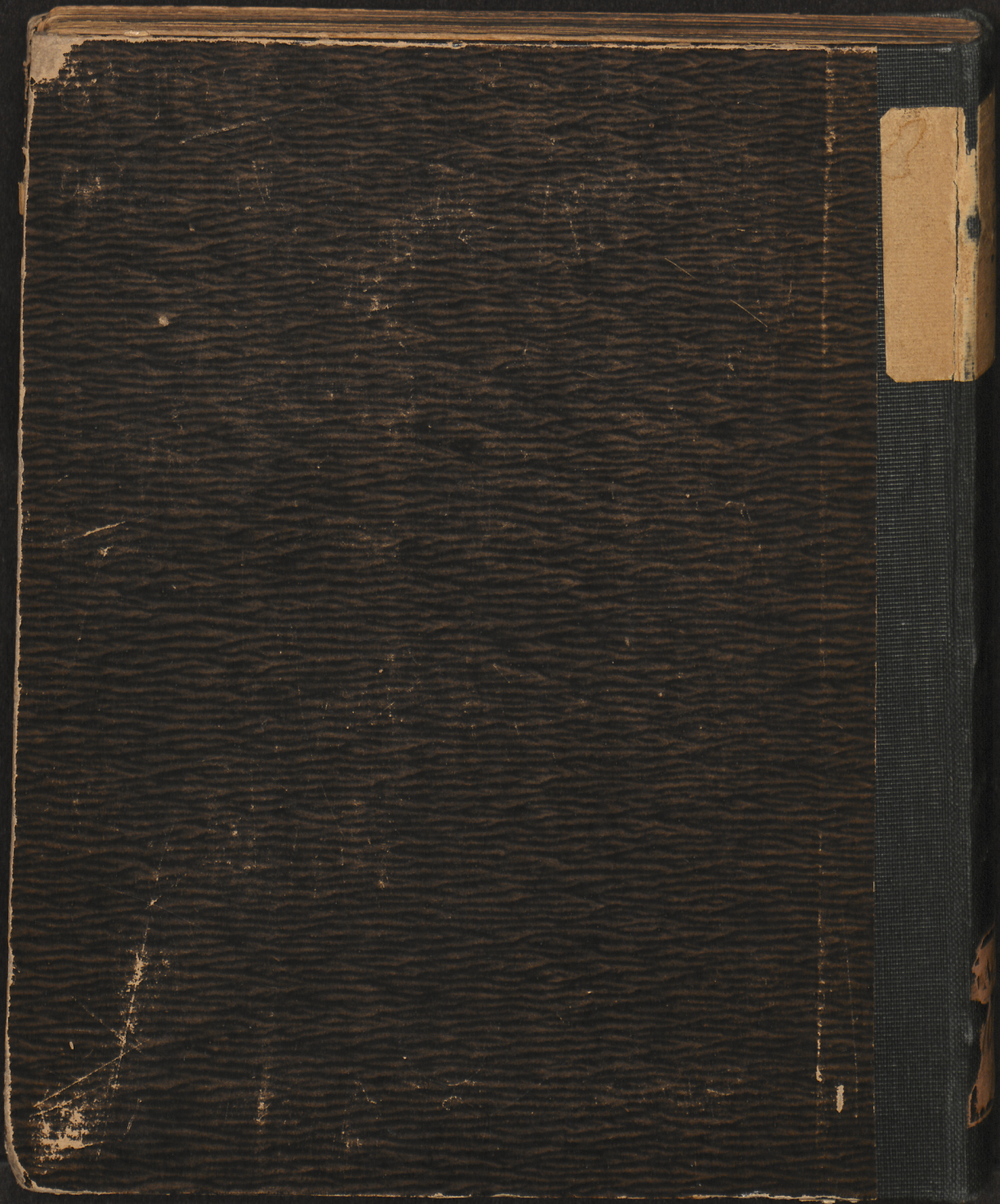
Jam ergo cum eñ nostram, unde pro veſta, ratem rediſſe
perſentiſſimus: magnas vobis nos debere gratias Auditores, arbi-
tramur, quod relictis gravioribus veſtris, publicam privatamq;
commoditatem concernentibus negotijs, noſtrum hoc exercitium
honorifica preſentia exornare, veſtra benevolentia aura ſubleva-
re, benignaq; attentione illustrare dedignati non fueritis. Hujus
in recompensationem vobis viciffim ad fama fanum non Cupreſſi,
non Taxi, ſed Lauri & Myrthi folia perpetuo virore frondeſcentia,
nomen veſtrum agnoſcentia, cum honore & reverentia lau-
dibus plenioribus extollentia cælog; inferentia, ſumus ſacraturi
& litaturi, ſubjectiſſima ſervitionum oblatione, addictiſſima
efficiorum ſponſione. Quod reſtat te DEUM ter omnipotentem
oramus, tibiq; ſupplicamus ut, cum omnis boni dator ſis
& autor, nativiq; illius erga parentes amoris ſator, uniuscu-
juſq; mentem & animum ita informes, ut non per viam deviam
impietate funeſtoq; animo in ſuos feratur, illi divinitus inſito
amori omniq; adeo honeſtati reſiſtat ſed hanc amplectatur, foveat,
exofculetur. Cumque bujus ad rei fundamenta, artium
faculcatumq; Doctores & nutritores deſiderentur, utpote qui
ab innata illa mētis caligine depravataq; natura hominem ad re-
ctam honeſtatis & virtutum lucem deducant, vitia ſenteſq; qui-
bus inquinati, removeant; contendimus horum omnium Reſtor
& deſenſor ſis, atq; ita hac omnia regas ac defendas, ut rejeſto
malevolorum & ſuperborum, invidorumq; latratu & morſu
ea qua tibi tuaq; quam foves & tibi devoves Reip. olim
grata ſunt profutura, ſinguli expeta-
mus faciamusq;.

27. 8. 58

Gebunden
von
L. A. GARBE
Rostock
Breite-Str. 25.

ut transformationes in lupos vel similes effectus producant
lib. divinor II.

Unum nota, scilicet: Quae divina vi praeter naturam
magicis lufibus toto genere sunt separanda. Item, Quae miraculo si-
militate modum non sunt iudicanda. Confer Jac. Marr. ex. meta

Tandem statuis cum Bierm. th. 41. de λυκων
libus μαεμορφωσσι tam multum celebratis, dominari in
sevitiam Diaboli, qui impios quidem omnes ad dissolutam
quorum animos per vim tenet (inprimis quos beneficio, potu-
rationis mutuae sibi familiariter devinxit) eos ad facinora
sed & beluino appetitu terriora impellit. Talem immutari
Sarmatiae provinciae (de quibus magna λυκωνθεωπιων
vare licet, non figuram aut formam sed appetitum humanum
fer huc Arist. 7. Eth. c. 1. & 6. Item sententiam quorum
qui λυκωνθεωπιων habent loco alicujus affectionis, eamq;
depravate phantasiae seu imaginationis, cuius rei exempla
Lemnius in lib. de humoribus.

Reliqua, quae de magicis rerum conversionibus circumfer-
quam visa esse, aut si qua visa sunt, non rem videndam sed o-
scino fuisse oblaesum; aut si inviolatus perstiterit oculus, rem
fuisse subductam, aliamq; illius in locum substitutam plane as-

Nam (ut hoc breviter saltem ex Vairo lib. de fasci-
Dæmon mille artifex, divinam potissimum si gaudeat permis-
neri egregie imponere, vel 1. sensuum vires obnubilando, n-
suum objectum est, pertringant, vel 2. objectum ipsum occu-
aliud ostendendo, vel 3. oculorum humores corrumpendo,
pian, quam est, vel 4. aerem intermedium condensando, is-
gestit exhibere, assimilando, Exempla ubiq; sunt obvia.
August. de civ. Dei l. 18. c. 18. Luth. in expof. Decal. l. 3. c. 10. l. 4. c. 22. seq. Godelm. l. 2. c. 3. p. 24. Horst.
quæst. 9. Casman part. 2. angel. p. 531. Egregium autem
plum vide apud Georg. Sabinum. l. 7. metam Ovid.

Questio VIII.

An Dæmones verè cum Magis congregiantur
num veram queant procreare soboles

Et hoc persuasum est multis. Patent enim Magi

B 3

